

విదేవిమిదేళ్ల కుర్రాడు 'అమ్మా అమ్మా' అంటూ దొళ్ళతున్నాడు కుక్క మంచంలో. సమాధానం చెబుతూంది రామలమ్మ. బాబుకు ఎవరో బహుమతి ఇచ్చిన కిక్కి బ్యాంక్ బొమ్మ మర (త్రిప్పిత్రిప్పి) చివరికి విజయం ఫాధించింది రామలమ్మ. అందులోని చిల్లర లెక్కపెట్టగా రెండు రూపాయల డబ్బెముాడు పైసలు తేలింది. ఇరవై మూడు పైసలు అందులోనే ఉంచి రెండు రూపాయల యాభై పైసలు తిరిగి తిరిగి ఆవురావురుమంటూ వచ్చిన భర్త చేతికిచ్చింది డాక్టరు రాసిచ్చిన చీటితోపాటు. బిళ్లలు తెమ్మని పురమాయిందింది. రామ కోటయ్య అర్థం చేసుకోన్నాడు— బాబు జ్వరంతో మెలికలు తిరిగిపోతున్నాడని, నుదుటిమీద చెయ్యి వేసి చూశాడు, గ్రహించాడు. వెంటనే లగేత్తుక పోయాడు. రామలమ్మ బాబుని కాస్త కనిపెట్టుక చూస్తుండమని పక్కంటి బొమ్మతో చెప్పి గొప్పవారింట్లో పని చేయడానికి వెళ్లింది అప్పటికే ఆలస్యమైందంటూ.

'అమ్మగారండీ తలుపు తలుపండి'— అని కేకేసింది రామలమ్మ. 'ఓహో! రాణిగారా! ఇప్పటికీ తిరిక్కెందా? అయినా మిమ్మనే పని లేదు. తప్పు మాదే! మీదేం పోయింది. అప్పనంగా నెలొఖరుకు అందుకోంటారుగా జీతం? అప్పడప్పుడూ ముందే అడని ఇదని పుచ్చు కుంటూనే ఉంటారాయ్. ఇంకా నేను ఆస్పత్రికి వెళ్ళాలి. అబ్బాయి తెలవుందో? కానీ...' అని మామూలు ధోరణిలో ఆ పంపన్నురాలు కేకలు పెట్టింది. "మా బాబుకి జరంగా ఉందండీ. అందుకే కాస్త ఆలస్యమైందండీ" అంది రామలమ్మ. "బానాను. ఇది మామూలుపాటేగా! నేను అన్నాను గదా అని నీవు అదే అంటావు! ఏరే మీతో వేగలేం కానీ తొందరగ" అంటూ వరచరా వెళ్ళిపోయిందావిడ.

* * *

అమ్మగారి నడిగి తెచ్చుకున్న చిల్లర డబ్బులు ఏమిటో ముడేసుకొంటూ ఇంటికి లగేత్తుకు వస్తుంటే దారిలో జనం గుమిగూడి ఉన్నారు. ఏమిటా అని చూస్తుండగానే రామలమ్మ తమ్ముడు రుగున వచ్చి జరిగిన సంగతి చెప్పాడు. బాబు బందులకోసం ఇచ్చి పంపిన డబ్బుతో తప్పదాగి చ్చి రోడ్డున పడ్డాడు రామకోటయ్య. తోడు గని బాల్య స్నేహితుడు మరో తాగుబోతు న్నారు. చాలా సిగ్గేసింది రామలమ్మకి చుట్టూ రిన జనాన్ని చూసి. వెంటనే పెనిమిటి దగ్గర ిళ్ళి ఇంటికి రమ్మని బలిమాలింది.

"నన్ను తాకకు. నేను అమ్మతం తాగాను, స్త్రీసుకంలో ఉన్నా. నీవెవరు? రంబా? పసకా? ఎవరు? ఎవురైనా నన్నంటకు. నా మలమ్మని తప్ప ఎవరిని తాకలేదు. రాముడు గురువు. ఒకే ఆడది. ఒకే మాట. సీతమ్మ

విండుకొండలోగ

డాక్టర్ ఎస్. గంగప్ప

అయినా లంకకు సెరపోయింది. సీతమ్మ కంటే నా రామలమ్మ వతివర్ర. దూరం దూరం. తాకకు"— అంటుంటే ఓ వక్క సిగ్నా! మరో వక్క బాధ, ఇంకో వక్క ఏడుపు — ముప్పిరిగిని రామలమ్మ ఉక్కిరి బిక్కిరయిపోయింది. వెంటనే తమ్ముని, బాబాయిని, అన్నాయని పురమాయిం చింది. (ప్రార్థించింది. వెంటనే వాళ్ళ మూడు దిండెల సీతమ్మతో సచేల స్నానం చేయించారు. అయినా దిగలేదు మత్తు. వెంటనే రామలమ్మ కోరికతో తమ్ముడూ, బాబాయి, అన్నాయిలు జబ్బు పట్టుకొని లాతెళ్ళి పాకలో మరో కుక్క మంచంలో పడుకోబెట్టి వెళ్ళిపోయారు రామ కోటయ్యని. తమ్ముడి చేతికి డబ్బిచ్చి పంపింది రామలమ్మ బాబు మందుల కోసం.

జ్వరంతో బాబు వెనిల్లాడి పోతున్నాడు. మూలుగుతున్నాడు. తడి గుడ్డ నుదుటిమీద పెట్టింది రామలమ్మ. దొల్లతూ ఉండటంవల్ల గుడ్డ నిలవడంలేదు నుదుటిమీద. అలా కొంత సేపు పట్టుకు కూర్చుంది రామలమ్మ. బాబుని అనునయమూర్తింది.

మందు మత్తు తొలిగిపోయాక మామూలు మనిషియ్యాడు రామకోటయ్య. గుడ్డలంతా తడి. చలిచలిగా ఉంది. ఏమిటా అని ఆశ్చర్యపోయాడు. ముందటి విషయం గుర్తుకు వచ్చింది. బాబు మందుల కోసం వెళ్ళుతుండగా తన బాల్యస్నేహితుడు కల్లుపాకకు బలవంతా న తీసుకుపోవడమూ, అక్కడ వాని బలవంతం తోనే ఒక పెగ్గే అంటూనే తెగ తాగడం వరకు గుర్తుకుంది. తరువాత ఏమై ఉంటుందో గ్రహించాడు. అప్పట్నుగా అడిగాడు భార్యని. రామలమ్మ పూన గుచ్చినట్లు చెప్పింది జరిగిన సంగతి. కోపోద్రిక్తుడయ్యాడు రామకోటయ్య. ఇంత అవమానం బజార్లో చేస్తుందా? అంటూ బునకోట్టుతూ పాకలో మూలలోఉన్న కొడవలి తెచ్చి నరుకుతానంటూ, చంపుతానంటూ మీది మీదకి వచ్చాడు. బాబు జ్వరంలో ఒకటి బెంబేలు పడుతూ బొబ్బరిస్తున్నాడు. అయినా లెక్క చేయలేదు రామకోటయ్య. అవమానంతో కుంగి పోయిన తనకు కోపం కట్టులు తెంచుకోస్తుంది. తాగి తన మానాన ఉంటే ఉంటాడు. కాని

బజార్లో అందరి ఎదట దిండెలనీళ్ళు పోయి వస్తుందా? ఏ! ఏ! ఎంత అవమానం? గుడ్డుతిమి బలాన్నంత పుంజుకొని నరకడానికి ఉద్యమిస్తున్నాడు. రామలమ్మ అదరలేదు, బెదర లేదు. ఆమె ఆత్మశక్తి అలాంటిది. ఎంత కాలమని అణగి మణిగి ఉండటం! తన రెక్కా డితేగాని ఇంటిల్లిపాది దొక్కాడదు. ఆ విషయం మరచిపోయి తన్ను నరకడానికి యల్నిస్తున్నాడీ మగరాయుడు సిగ్గులే క— అంటూ గుండె దిటవుతోఉంది.

ఎప్పుడూ భర్తతో వల్లెత్తి మాటలాడని రామలమ్మకు కోపం వచ్చింది. దిగమిం గు కొంటూనే "బలిపశువులాగా మెడవంచే రోజులు పోయాయి. మెడ వంచితే చండగలవు. కానీ నేనలా చేయను. (స్త్రీ శక్తి స్వరూపిణి అనే సంగతి మరువకు. నీ చేతిలోని కొడవలి తీసి పారేయలేననుకోకు. కానీ నీవే గ్రహిస్తే మంచిది. నా రెక్కల కష్టంతో ఇలా వెళ్ళదీస్తున్నాను సంసారాన్ని. బాబు జరంతో వెనిల్లా డిపోతుంటే మందులకోసం డబ్బు ఇచ్చి పంపితే తప్పతాగి, పైపెచ్చు చంపడం నీకే తగింది. చాలాచాగుంది. చంపు చంపు అంటూ మీకు లొంగితే మీ పురుషాధికారాన్ని చలాయిస్తునే ఉంటారు మీ మగవాళ్ళు. నేనలా అనడంలేదు. ఇల్లు ఒల్లా గుల్ల చేశావు; మనసు పొడుచేశావు, శాంతి సుఖం లేవు. పైగా ఈ రభస, అంటూ బాబు ని సమదాయిస్తూ ఉంది రామలమ్మ. తన్నీ లెక్క సేయటంలేదని తెలుసుకోవ్వ రామకోటయ్యకి కోపం ఇబ్బడిముబ్బడి అయింది. వణికిపోతున్నాడు. మొహం కండగడ్డలా తయారైంది. నుదుటిపై ముడతలు పడ్డాయి. కళ్ళు ఎర్రబడ్డాయి. పెనవులు వణికిపోతున్నాయి. ముచ్చెములు పోశాయి; మాటలు మాత్రము పెగల్లేదు. నరకడానికి చేయి వంగడంలేదు. చిత్రంలోని బొమ్మలా ఉన్నాడు రామకోటయ్య. కోపం చల్లారలేదు. పైపెచ్చు పెరుగుతూంది. కారణం రామలమ్మ తనని అలక్ష్యం చేయడమే. తప్పక నరికి పోగులు పెట్టాలన్న కోరిక, ప్రతీకారము తీర్చుకోవాలన్న తలపు మరి మరి పెరిగిపోతున్నాయి. అయినా రామలమ్మ మాత్రం తెక్క చేయలేదు. పైగా బాబు గురించే ఆలోచిస్తుంది. మందుల కోసం వెళ్లిన తమ్ముడింకా రాలేదే అని చింతిస్తుంది.

* * *

రామలమ్మ తండ్రి వ్యాపారం చేసి చితికి పోయి బ్రతికివెడ్డాడు. రామలమ్మ అంతో ఇంతో చదువుకొంది. అప్పుకూస సాందర్యసలి కాకపోవచ్చుగాక. అనాకారి మాత్రం కాదు. యోనంతో మాడముచ్చలుగా ఉండేది. తన దూరపు బంధువుల చుట్టూల్లో ఒకడు రామకోటేశ్వరరావు. ఆ స్త్రీ పాస్తులు లేవు. నావారన్న వారు ఎవరూ లేరు. ఒక ప్యాక్టరీలో పని చేస్తూ నాలుగు రాళ్ళు సంపాదిస్తున్నాడు.

అతనికిచ్చి తన గౌరవానికి తగిన రీతిగా రామేశ్వరి పెళ్లి జరిపించాడు వాళ్ల నాన్న. కొంతకాలం బాగానే గడిచిపోయింది. సావాసగాళ్లతో తాగుబోతైపోయి ఆరోగ్యం వెడి ఉద్యోగం పోగొట్టుకొన్నాడు రామకోటేశ్వరరావు. తరువాత రామకోటయ్య అయిపోయాడు. ఈ తాగుబోతుకి మళ్ళీ ఎక్కడ ఉద్యోగం దొరకలేదు. ఆనారోగ్యంతో మంచం పట్టాడు. ఇంతలోపల ఇద్దరు బాబులు పుట్టి పోయారు రామలమ్మకి. మూడోసంతానం

జ్వరంతో బాధపడుతున్న బాబు. మూడో సంతానంతోనే భర్త అంగీకరించకపోయినా తరువాత సంతానం కలగకుండా ఆపరేషన్ చేయించుకొంది రామేశ్వరి కాదు - ఇప్పుడు రామలమ్మ చాల తెలివిగలది. గొప్పవారి ఇళ్లలో అంటుతోమి, పాపిపని చేసి సంసార సాగరాన్ని ఈ దుతుంది. క్రమంగా రామకోటయ్య కొంత స్వస్థత చిక్కీనా తాగుడు మాత్రం మానుకోలేకపోయాడు. ఈ తాగుడు వల్ల ఆనేక

అనర్థాలు. అతని ఆరోగ్యం వెడిపోవడమేగాక రామలమ్మకి మానసిక రుగ్మత కలిగింది. సంపాదకుడసలే కాలేకపోయాడు. రామలమ్మ సంపాదనలోనే తాను జీవించడంలోపాటు తాగుళ్లకి వీడిస్తూనే ఉంటాడు. దీనివల్ల రకరకాల అల్లర్లు అయినా ఎంతో శాంతంతో, సహనంతో సంసారాన్ని లాక్కొస్తూంది రామలమ్మ. రామకోటయ్య మాత్రం తన అలవాట్లని, సావాసగాళ్లని వదిలించుకోలేకపోతున్నాడు. తాగుడు మానుకొంటున్నానని ఎన్నిసార్లూ మాటిచ్చినా నిలబెట్టుకోలేకపోయాడు. ఈ మధ్యనే కాస్త బుద్ధిగా ఉంటున్నాడనుకొంది రామలమ్మ కొంతక్షురటితో. దాంపత్య జీవితాన్ని తానెంతో సుఖంగా హాయిగా గడిపింది రామలమ్మ కొంతకాలం. కానీ ఈనాటి స్థితిని పోల్చిచూస్తే హస్తమిశ్రాంతరం. అద్దె ఇంటిలోనే అయినా సుఖంగా కాలం గడుపుతూ వచ్చారు. రామకోటయ్య ఉద్యోగం ఊడక ఈ పాక గతి అయింది. సూర్యచంద్రులు, వాయు దేవుడు పాకలోనే ఉంటారు. వర్షం వస్తే సరేసరి. అతుకుల బొంతలలో నడవీ నడవని సంసారాన్ని సాగిస్తూంది రామలమ్మ.

తన పూర్వస్థితి, ఈనాటి దుస్థితిని గూర్చి చెప్పింది. ఎంత సుఖంగా, హాయిగా కాలం గడిపింది గురుకు తెచ్చింది. ఏ స్థితిలో చిల్లర చేతిలోపెట్టి బాబుకు బిళ్లలు తెమ్మందో జ్ఞానకం చేసింది. ఇంకా బాబు ఎలా విలవిల్లాడి పోతున్నాడో చూసింది. అంతే తప్ప భర్త తనను నరకుతాడన్న విషయాన్ని తెక్కచేయనేలేదు. అలాంటి స్థితిలో నుంచి ఎలాంటి దుస్థితికి భర్త వచ్చిందీ వివరించింది. తన రెక్కల కష్టమీద బతికే అతనికి ఇంతకంటే సాధ్యమయ్యే పనిలేదని స్పష్టం చేసింది. భర్త గౌరవమే తన గౌరవమనీ, కుటుంబ గౌరవమనీ సున్నితంగా చెప్పింది. అంతా అర్థం చేసుకొన్నాడు. చేతిలో కొడవలి జారిపోయింది. నిశ్చేష్టుడై పోయాడు రామకోటయ్య. కొమ్మబారి పోయింది దేహం. నోట మాట లేదు. చివలన ఒక మూలలో కూలబడి నెలిన చేతులు పెట్టుకొని సన్నగా దుఃఖిస్తున్నాడు. తాను తలపెట్టిన ద్రోహానికి బాధ పడుతున్నాడు. తన్నుతాను అసహ్యించుకొన్నాడు. ఎంత మోరం జరిగి పోయేది! తనలోని రాక్షసుడు చచ్చిపోయాడు. జరిగిపోయిన దానికి సిగ్గు పడుతున్నాడు.

తమ్ముడు మందులు తెచ్చి ఇచ్చాడు. ఎవరూ మాట్లాడటం లేదు. రామలమ్మ బాబుకి మందివ్వడంలో నిమగ్నమయింది. బావ సంగతి తెలుసుకొన్నాడు రామలమ్మ తమ్ముడు. సంతోషిస్తానని పొందాడు. సంతోషంగా బయటికెళ్లాడు. 'ఈ వచ్చిత భారతావనిలో ఇలాంటి భర్తలతో వేగుతున్న నాలాంటి అభాగిను డెందరో?' అంటూ నిట్టూర్చింది రామలమ్మ. ★

